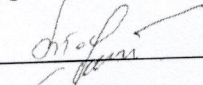

Розробник: Бадрак Богдана Миколіївна, доцент кафедри журналістики та нових медіа

Викладач: Бадрак Богдана Миколіївна, доцент кафедри журналістики та нових медіа

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) журналістики та нових медіа

Протокол від «___» _____ 2020 року №

Завідувач кафедри (голова циклової комісії) В.О. Гандзюк

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) _____

____ . ____ 20 ____ р.

Гарант освітньої (професійної / наукової) програми

(керівник проектної групи) (Н.М. Вернигора)

Робочу програму перевірено

____ . ____ 20 ____ р.

Заступник директора Інституту журналістики (О.А. Росінська)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ („___” 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ („___” 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ („___” 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ („___” 20__ р., протокол №__

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
Практикум з редагування телепрограм	
	денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Курс	6
Семестр	11
Кількість змістових модулів з розподілом:	5
Обсяг кредитів	5
Обсяг годин, в тому числі	150
Аудиторні	40
модульний контроль	10
семестровий контроль	-
самостійна робота	100
форма семестрового контролю	залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Практикум з редагування телепрограм» – надати студентам теоретичні знання і виробити практичні (технологічні) уміння щодо опрацювання телевізійних повідомлень у ЗМІ; навчити майбутніх фахівців цілеспрямовано, на принципах нормативної бази працювати над підготовкою телетекстів.

Завдання курсу – забезпечити знаннямив системі понять, термінів, визначень, основоположних принципів і навичок у справі редагування текстових матеріалів, призначених для оприлюднення в телевізійному ефірі.

Об'єкт вивчення дисципліни – галузеві норми редагування повідомлень ЗМІ незалежно від їх жанру й виду.

Предмет – технологія застосування цих норм під час опрацювання текстів для телепрограми на різних етапах оприлюднення.

Пов'язаність з іншими дисциплінами – сучасна українська літературна мова, технічні засоби виробництва, видавнича справа та редагування, практикум з редагування, аудіо- та відеоредактори, веб-редактори.

Технічною базою для вивчення дисципліни має слугувати клас комп'ютерів, об'єднаних у локальну мережу.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення курсу *«Практикум з редагування телепрограм»* студент **знатиме:**

- в повному обсязі предмет дисципліни, її теоретичні основи та практичні можливості;
- галузеві норми редагування телепрограм;
- структуру тексту і його особливості;
- принципи роботи редактора з канцеляризмами, журналізмами, мовними штампами;
- проблеми вживання спільнокореневих слів у телетекстах;
- принципи досягнення доступності тексту повідомлення;
- логічні засади редагування телеповідомлень.

Студент умітиме:

- використовуючи загальні галузеві норми, редагувати на комп'ютері повідомлення телепередачі;
- дотримуватись етапності в редакторській роботі над телетекстами;
- працювати із складними випадками слововживання та мовними труднощами;
- застосувати принципи усунення фактичних і логічних помилок;
- працювати з іншомовними словами в текстових матеріалах.

Компетентності, яких набувають студенти, згідно із освітньо-професійною програмою (**ФК4** - Здатність використовувати знання з новітніх медіакомунікативних технологій, сучасних видавничих технологій; **ФК5** - Здатність керувати виробничим процесом щодо створення та просування медіапродуктів. Здатність контролювати якість інформаційного продукту. Здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування наявних та генерування нових ідей; здатність виконувати складні завдання і вирішувати складні проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної чи недостатньої інформації та суперечливих вимог).

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторні					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульні	
Змістовий модуль I. Специфіка редакторської роботи з телеповідомленнями							
Тема 1. Предмет і завдання дисципліни «Практикум з редагування телепрограм»	6			2			4
Тема 2. Співвідношення теорії галузевого редагування й практики роботи ЗМІ	6			2			4
Тема 3. Норми редагування телепрограм	8			2			6
Тема 4. Етапи процесу роботи над телепередачею	8			2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			8		2	20
Змістовий модуль II. Аналіз і оцінка мови та стилю телеповідомлення							
Тема 5. Прийоми усунення помилок граматичної стилістики	6			2			4
Тема 6. Усунення фактичних помилок у журналістському тексті	6			2			4
Тема 7. Журналізми в новинному тексті	8			2			6
Тема 8. Мовні кліше, просторіччя й евфемізми в телеповідомленні	8			2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			8		2	20
Змістовий модуль III. Ясність і точність новинного повідомлення							

Тема 9. Ясність як ознака доступного новинного повідомлення	6			2			4
Тема 10. Точність телеповідомлення	6			2			4
Тема 11. Місце оціночної лексики в новинному тексті	8			2			6
Тема 12. Синонімія в телетексті	8			2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			8		2	20
Модуль IV. Мова і композиція журналістського тексту							
Тема 13. Вибір композиції і типи побудови тексту	6			2			4
Тема 14. Структурні зв'язки в телеповідомленні	6			2			4
Тема 15. Логічність композиції	8			2			6
Тема 16. Методика і навички редакторського аналізу композиції	8			2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			8		2	20
Модуль V. Логічні засади редагування телеповідомлень							
Тема 17. Закони і норми логічного мислення в тексті телепрограми	6			2			4
Тема 18. Прийоми перевірки правильності логічних зв'язків у телетексті	6			2			4
Тема 19. Типові логічні помилки та способи їх усунення	8			2			6
Тема 20. Вимоги до літредактора під час роботи з телеповідомленнями	8			2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	30			8		2	20
Семестровий контроль	-						
Разом за навчальним планом	150			40		10	100

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Модуль I
Специфіка редакторської роботи з телеповідомленнями

Практичне заняття №1 Специфіка редакторської роботи из телеповідомленнями(2 год.)

Література [9, 16, 42, 43, 44]

Практичне заняття №2 Предмет і завдання дисципліни(2 год.)

Література [10, 12, 21, 35-37]

Практичне заняття №3 Вимоги до редактора телевізійних програм(2 год.)

Література [13, 15, 44-46]

Практичне заняття №4 Редагування телепрограми: алгоритм(2 год.)

Література [19, 23, 30-32]

Змістовий модуль II.

Аналіз і оцінка мови та стилю телеповідомлення

Практичне заняття №5 Роль редактора в телепроцесі(2 год.)

Література [24, 25, 39-41]

Практичне заняття №6 Простота і зрозумілість журналістського тексту(2 год.)

Література [1, 2, 4, 27, 28]

Практичне заняття №7 Усунення фактичних помилок у журналістському тексті(2 год.)

Література [1, 2, 7, 8, 13]

Практичне заняття №8 Журналізми в телетексті(2 год.)

Література [10-14]

Змістовий модуль III

Ясність і точність новинного повідомлення

Практичне заняття №9. Ясність і точність новинного повідомлення. (2 год.)

Література [5, 6, 12, 21, 26]

Практичне заняття №10. Тональність повідомлень(2 год.)

Література [7, 8, 20, 21, 32]

Практичне заняття №11. Аналіз і оцінка мови та стилю тексту(2 год.)
Література [4, 14, 45-47]

Практичне заняття №12. Прийоми усунення помилок граматичної стилістики(2 год.)
Література [10, 11, 16, 18, 47]

Модуль IV

Мова і композиція журналістського тексту

Практичне заняття №13. Мовні кліше в журналістському тексті. (2 год.)
Література [5, 6, 12, 30, 34]

Практичне заняття №14. Просторіччя й евфемізми в новинному тексті. (2 год.)
Література [12, 22-25]

Практичне заняття №15. Редагування сюжетів до новинної програми. (2 год.)
Література [9, 11, 20, 28, 29]

Практичне заняття №16. Аналіз композиції журналістського твору. (2 год.)
Література [13-18]

Модуль V

Логічні засади редагування телеповідомлень

Практичне заняття №17-18. Усунення логічних помилок: закони і норми логічного мислення в тексті програми(4 год.)
Література [22-26]

Практичне заняття №19-20. Усунення логічних помилок: прийоми перевірки логічних зв'язків у телетексті(4 год.)
Література [13-18]

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кіл-ть балів за одиницю	М 1		М2		М3		М4		М5	
		кіл-ть одиниць	Макс.кіл-тьбалів	Кіл-ть одиниць	Макс.кіл-ть балів	Кіл-ть одиниць	Макс.кіл-тьбалів	Кіл-ть одиниць	Макс.кіл-тьбалів	Кіл-ть одиниць	Макс.кіл-тьбалів
Відвідування практичних занять	1	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Робота на практичному занятті	10	4	40	4	40	4	40	4	40	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом:			74		74		74		74		79
Макс. кил-ть балів		375									
Розрахунок коефіцієнта		$375:100=3,75$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль I

Специфіка редакторської роботи з телеповідомленнями

Тема 1. Предмет і завдання дисципліни «Практикум з редагування телепрограм» **(4 год.)**.

Зміст завдання: конспектування літератури №№1, 4, 5.

Тема 2. Співвідношення теорії галузевого редагування й практики роботи ЗМІ **(4 год.)**.

Зміст завдання: конспектування літератури №№1, 4, 5.

Тема 3. Норми редагування телепрограм **(6 год.)**.

Зміст завдання: аналіз телетекстів до і після редакторських правок.

Тема 4. Етапи процесу роботи над телепередачею **(6 год.)**.

Зміст завдання: підготовка презентації.

Змістовий модуль II

Аналіз і оцінка мови та стилю телеповідомлення

Тема 5. Прийоми усунення помилок граматичної стилістики **(4 год.)**.

Зміст завдання: усунення помилок граматичної стилістики в телетекстах.

Тема 6. Усунення фактичних помилок у журналістському тексті **(4 год.)**.

Зміст завдання: аналіз новинної телепрограми на наявність фактичних помилок.

Тема 7. Журналізми в новинному тексті **(6 год.)**.

Зміст завдання: аналіз телепрограми на наявність журналізмів.

Тема 8. Мовні кліше, просторіччя й евфемізми в телеповідомленні **(6 год.)**.

Зміст завдання: аналіз новинного випуску на наявність мовних кліше, просторіч та евфемізмів.

Змістовий модуль III

Ясність і точність новинного повідомлення

Тема 9. Ясність як ознака доступного новинного повідомлення **(4 год.)**.

Зміст завдання: конспектування літератури №№2,6.

Тема 10. Точність телеповідомлення **(4 год.)**.

Зміст завдання: конспектування літератури №№6,7.

Тема 11. Місце оціночної лексики в новинному тексті **(6 год.)**.

Зміст завдання: підготовка ілюстративного матеріалу.

Тема 12. Синонімія в телетексті (6 год.).

Зміст завдання: підготовка повідомлення на тему «Приклади синонімії в телетекстах».

Змістовий модуль IV

Аналіз композиції журналістського тексту

Тема 13. Вибір композиції і типи побудови тексту (4 год.).

Зміст завдання: підготовка презентації.

Тема 14. Структурні зв'язки в телеповідомленні (4 год.).

Зміст завдання: встановлення порушених структурних зв'язків у новинному тексті.

Тема 15. Логічність композиції (6 год.).

Зміст завдання: конспектування літератури №№2,3.

Тема 16. Методика і навички редакторського аналізу композиції (6 год.).

Зміст завдання: підготовка презентації.

Змістовий модуль V

Логічні засади редагування телеповідомлень

Тема 17. Закони і норми логічного мислення в тексті телепрограми (4 год.).

Зміст завдання: підготовка повідомлення за темою.

Тема 18. Прийоми перевірки правильності логічних зв'язків у телетексті (4 год.).

Зміст завдання: аналіз логічних зв'язків у новинному телетексті.

Тема 19. Типові логічні помилки та способи їх усунення (6 год.).

Зміст завдання: підготовка ілюстративного матеріалу до теми.

Тема 20. Вимоги до літредактора під час роботи з телеповідомленнями (6 год.).

Зміст завдання: доповідь за темою.

6.3. Форма проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Контрольна модульна робота включає:

1. 25 тестових завдань;

Критерії оцінювання:

1. Тестові завдання: за кожну правильну відповідь - 1 б.

6.4. Форми проведення семестрового контролю

Поточний контроль, модульний контроль, підсумковий контроль (контрольна робота). Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять та перевірки самостійного виконання індивідуальних завдань кожним студентом.

Основними формами проведення поточного контролю з дисципліни є усне опитування з кожної теми навчальної програми; письмове експрес-опитування з кожної теми навчальної програми; аналіз практичних ситуацій; модульне тестування за модулями дисципліни; виконання та перевірка індивідуальних самостійних завдань.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Сформулюйте предмет і завдання дисципліни «Практикум з редагування телепрограм»
2. Поясніть співвідношення теорії галузевого редагування й практики роботи ЗМІ
3. Охарактеризуйте норми редагування телепрограм
4. Опишіть етапи процесу роботи над телепередачею
5. Назвіть прийоми усунення помилок граматичної стилістики
6. Усуньте фактичні помилки в журналістському тексті
7. Приберіть журналізми в новинному тексті
8. Приберіть мовні кліше в телеповідомленні
9. Усуньте просторіччя в телеповідомленні
10. Обґрунтуйте евфемізми в телетексті.
11. Визначте принципи ясності новинного повідомлення
12. Поясніть принципи точності телеповідомлення
13. Встановіть місце оціночної лексики в новинному тексті
14. Розкрийте роль синонімії в телетексті
15. Визначте композицію і типи побудови тексту
16. Встановіть структурні зв'язки в телеповідомленні
17. Перевірте логічність композиції
18. Опишіть методику і навички редакторського аналізу композиції
19. Сформулюйте закони і норми логічного мислення в тексті телепрограми
20. Застосуйте прийоми перевірки правильності логічних зв'язків у телетексті
21. Усуньте логічні помилки
22. Сформулюйте вимоги до літредактора під час роботи з телеповідомленнями

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 150 год., з них:

В14-му семестрі: 40 годин – практичні заняття, 10 годин – модульні контрольні роботи, 100 годин – самостійна робота;

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II				Змістовий модуль III			
Назва модуля	Специфіка редакторської роботи з телеповідомленнями				Аналіз і оцінка мови та стилу телеповідомлення				Ясність і точність новинного повідомлення			
Кількість балів за модуль	74 бали				74 бали				74 бали			
ПЗ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Дати												
Теми практичних занять	Предмет і завдання дисципліни. – 11 б.	Співвідношення теорії галузевого редагування й практики роботи ЗМІ – 11 б.	Норми редагування телепрограм. – 11 б.	Етапи процесу роботи над телепередачею. – 11 б.	Прийоми усунення помилок граматичної стилістики. – 11 б.	Усунення фактичних помилок – 11 б.	Журналізми в новинному тексті – 11 б.	Мовні кліше, просторіччя й евфемізми. – 11 б.	Ясність новинного повідомлення – 11 б.	Точність телеповідомлення – 11 б.	Оціночна лексика в новинному тексті. – 11 б.	Синонімія в телетексті. – 11 б.
Самостійна робота	5 б.				5 б.				5 б.			
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1(25 балів)				Модульна контрольна робота 2(25 балів)				Модульна контрольна робота 3(25 балів)			
Тиждень	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX				
Модулі	Змістовий модуль IV				Змістовий модуль V							
Назва модуля	Аналіз композиції журналістського тексту				Логічні засади редагування телеповідомлень							
Кількість балів за модуль	74 бали				79 балів							
ПЗ	13	14	15	16	17	18	19	20				
Дати												
Теми практичних занять	Вибір композиції і типи побудови тексту. – 11 б.	Структурні зв'язки – 11 б.	Логічність композиції. – 11 б.	Методика і навички редакторського аналізу композиції. – 11 б.	Закони і норми логічного мислення в тексті телепрограм. – 11 б.	Прийоми перевірки правильності логічних зв'язків – 11 б.	Типові логічні помилки та способи їх усунення – 11 б.	Вимоги до літредактора під час роботи з телеповідомленнями. – 11 б.				
Самостійна робота	5 б.				10 б.							

Види іпоточного контролю	Модульна контрольна робота 4 (25 балів)	Модульна контрольна робота 5 (25 балів)
--------------------------------	--	--

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Волкотруб Г.Й. Стилїстика ділової мови / Г.Й. Волкотруб. – К.: МАУП, 2002. – 206 с.
2. Дудик П.С. Стилїстика української мови / П.С. Дудик. – К.: Академія, 2006. – 368 с.
3. Іванченко Р. Г. Адекватність розуміння і ясність тексту / Р. Г. Іванченко. - К. : [б. в.], 1981.
4. Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. - К. : [б. в.], 1970.
5. Іванченко Р. Г. Мовний штамп в літературній практиці / Р. Г. Іванченко. - Львів : [б. в.], 1965.
6. Капелюшний А. Редагування в ЗМІ: Підручник / А. Капелюшний. – Л., 2005.
7. Капелюшний А. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: практичні заняття / А. Капелюшний. – К.: ПАІС, 2003. – 544 с.
8. Каппон Р. Настанови журналістам Ассошіейтед Прес: Посібник / Р. Каппон. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2005.
9. Мильчин А. Методика редакування текста: Учебник / А. Мильчин. – М., 2005.
10. Накорякова К. М. Редакування матеріалів масової інформації / К. М. Накорякова. - М., 1982.
11. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи / З. В. Партико. – Л., 2001.
12. Партико З. В. Галузеве редагування в ЗМІ: Підручник / З. В. Партико. – Л., 2007.
13. Редакторський практикум (з дисципліни «Типологія помилок») : навч. посіб / П.П. Куляс. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 336 с.
14. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / М. Стівенс. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008.
15. Серажим К. Композиція та архітектоніка тексту: принципи редакторського втручання / К. Серажим // Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи : наук.-практ. журн. – К.: Вид-во КНУ ім. Т. Шевченка, 2014. – Т.6. – С.95-100.
16. Сикорський Н.М. Теорія і практика редакування / Н.М. Сикорський. – М.: Высшая шк., 1980. – 328 с.
17. Тимошик М. Видавнича справа та редагування : навч. посіб. / М. Тимошик. - К. : Наша культура і наука. - Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.
18. Феллер М. Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редакування / М. Д. Феллер. - Львов, 1978.

Додаткова:

19. Андроников И. Слово написанное и сказанное. Я хочу рассказать вам / И. Андроников. – М.: Юность, 1965. – 142 с.
20. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови / Н.Д.Бабич. – Львів: Світ, 2002. – 232 с.
21. Бабчук Е. Прямий ефір: з чого все починалось... Аналіз сучасного стану прямоефірних передач / Емма Бабчук // Ведучий у практиці сучасного радіомовлення : зб. навч.-метод. матеріалів. – К., 2006. – С. 9 – 19.
22. Багдикян Б. Монополія средств інформації. – М., 1997.
23. Балашок В. На сторожі нації – власні комунікації / В. Балашок // Україна молода. – 2005. – 25 трав.
24. Бойд Е. Телерадіожурналістика: техніка новин: фрагменти з посіб. // Телекритика / Пер. В. Коваленка. – 5-те вид. – Лондон, 2000. – <http://telekritika.kiev.ua/articles/127/0/163/>
25. Борщевський С. Війна проти України. Другий фронт: гуманітарний / С. Борщевський // Слово Просвіти. – 2016. – 20 – 25 жовт.
26. Браун Д. Р., Файєрстоун Ч. М., Міцкевич Е. Теле/радіо новини та меншини. – К., 1996.
27. Буданцев Ю. П. Что говорит рейтинг? / Ю. П. Буданцев // Телевидение и радиовещание. – 1990. – № 3.
28. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб.: стандарти якості журналістської практики / З. Вайшенберг, Ю. Ракерс . – К. : Академія Укр. Преси ; К. : Центр вільної преси, 2004 . – 260 с.
29. Валчина Н.С. Теорія текста / Н.С. Валчина. – М.: Логос, 2003. – 277с.
30. Владимиров В. Комерційна журналістика як галузь інформаційного бізнесу / В. Владимиров. – Луганськ, ВУ Луганського ун-ту, 1998. – 204 с.
31. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / К. Гаврилов. – СПб. : Амфора, 2007. – 299 с.
32. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / Інститут масової інформації. – К.: ТОВ “Софія-А”, 2016. – 184 с.
33. Губин Д. Губин OnAIR: Внутренняя кухня радио и телевидения / Д.Губин. – М.: Альпина Паблишер, 2016.
34. Дмитриев Л. А. Искусство информации: Учебник для самообразования и заочного обучения тележурналистике / Л. А. Дмитриев: В 2 ч. – М.: МГУ 1996.
35. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации: Пробл. семиосоциопсихологии / Т. М. Дридзе. – М.: Наука, 2009. – 96 с.
36. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості : підруч. /

В.Й. Здоровега. – Л.: ПАІС, 2004. – 268 с.

37. Мацько Л.І. Стилiстика української мови / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко та ін. – К. Вища шк., 2003. – 462 с.

38. Недопитанський М.І. Журналістська майстерність : репортерський досвід : практ.посіб. – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – 76 с.

39. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови / О.Д. Пономарів. – К.: Либiдь, 1990. – 240 с.